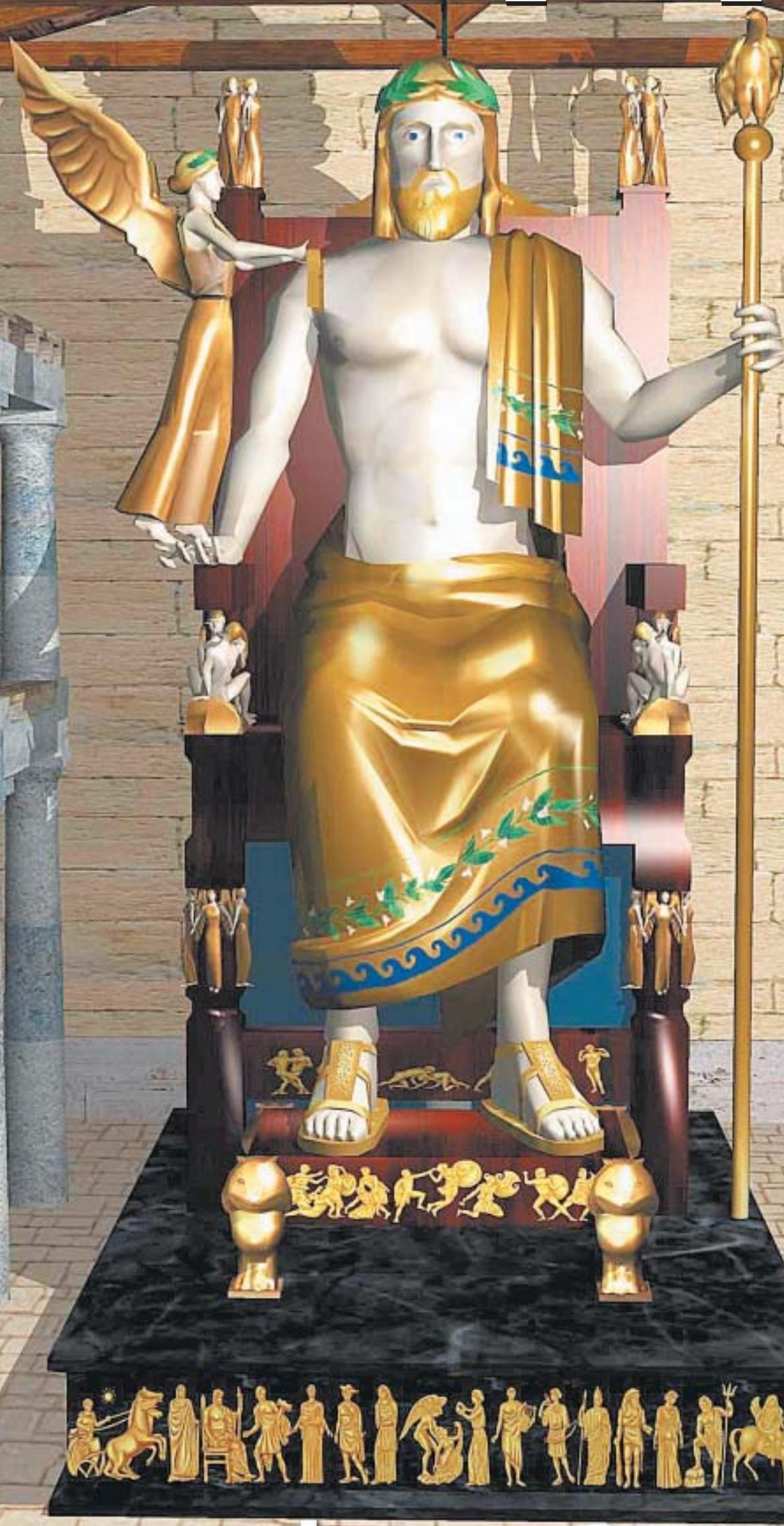

ΤΟ ΑΙΓΑΛΟΒΗΝΙΑ

© ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2004

Ο Δίας κατακτά τον κυβερνοχώρο

Η εικονική αναπαράσταση του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Δίος στην αρχαία Ολυμπία και το εργαστήριο του Φειδία μέσα από το διαδραστικό πρόγραμμα το οποίο οργάνωσε το Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού στο πλαίσιο ενός ευρύτερου έργου για την Ολυμπία και τους Ολυμπιακούς Αγώνες

Είχε μόλις ολοκληρώσει τον γλυπτό διάκοσμο του Παρθενώνα αλλά και το χρυσελεφάντινο άγαλμα της θεάς Αθηνάς όταν το ιερατείο της Ολυμπίας τον κάλεσε για να του αναθέσει ένα άλλο μεγάλο έργο: το άγαλμα του Δία. Η φήμη του, ότι ήταν ο μοναδικός καλλιτέχνης ο οποίος μπορούσε να αποδώσει πάνω σε άψυχο υλικό τη θεϊκή ουσία των μορφών που έπλαθε, ήταν μονόδρομος. Και ο

Φειδίας εγκαταστάθηκε μαζί με όλο το συνεργείο του στην Ολυμπία για να δουλέψει στο εργαστήριο που κατασκευάστηκε γι' αυτόν ακριβώς τον σκοπό το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός, ένα έργο που επρόκει-

το να ανακηρυχθεί ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Το άγαλμα μπορεί να χάθηκε, όταν όμως πολλούς αιώνες αργότερα, τη δεκαετία του 1950 και κατά τη διάρκεια των ανασκαφών της Γερμανικής Αρχαιολογικής Σχολής, το εργαστήριο του Φειδία ήρθε στο φως, η ιστορία βρήκε τις αποδείξεις της και ο μύθος πήρε σάρκα και οστά.

Ο Φειδίας εποίει, η τεχνολογία αποκαλύπτει

Το εργαστήριο του μεγάλου γλύπτη της αρχαιότητας μεταφέρεται από την Ολυμπία στον κυβερνοχώρο για να μας φανερώσει τα μυστικά του

Φειδίο ειμί γράφει η απλή, μελαμβαντής οινοχόη, ένα συγκινητικό εύρημα με το όνομα του κατόχου της. Το πέρασμα του Φειδία από την Ολυμπία άλλωστε ουδέποτε αμφισβητήθηκε. Μένει να αποκαλυφθούν και τα επί μέρους στοιχεία του έργου: ο χώρος, οι υλικά, τα καλούπια, η τεχνική της κατασκευής και, το κυριότερο, πώς ήταν το ίδιο το άγαλμα. Ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να δώσει μια απάντηση η σύγχρονη τεχνολογία: το σύστημα εικονικής πραγματικότητας με το διαδραστικό πρόγραμμα «Το εργαστήριο του Φειδία», το οποίο οργάνωσε το Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού στο πλαίσιο ενός ευρύτερου έργου για την Ολυμπία και τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Είχε ο Φειδίας βοηθούς; Προφανώς, λένε οι μελετητές, και το βέβαιο είναι ότι σε αυτούς θα πρέπει να προστεθούν τώρα και οι επισκέπτες του προγράμματος αναπαράστασης του εργαστηρίου του Φειδία. Η ενεργός συμμετοχή του κοινού αποτελεί την ειδοποιό διαφορά από μια απλή έκθεση. Ετοι «βοηθού» του γλύπτη έχουν τη δυνατότητα μέσω της τεχνολογίας να ζήσουν μια συναρπαστική εμπειρία: να συμμετέχουν στη διαδικασία υλοποίησης του έργου εφαρμόζοντας διαδραστικά ελεφαντόδοντο και χρυσό στο κεφάλι της Νίκης πην οποία κρατούν οι θεός στο δεξί του χέρι αλλά και διακομιώντας με ζωγραφικές μυθολογικές παραστάσεις τα φράγματα που διακομιούσαν τις πλάγιες πλευρές του θρόνου του.

Στον χώρο του εικονικού εργαστηρίου άλλωστε περιλαμβάνονται όλα τα εργαλεία, τα υλικά και τα καλούπια που έχουν αναπαρασταθεί με βάση τα ανασκαφικά δεδομένα. Η επεξεργασία του ελεφαντόδοντου και ο τρόπος της διακόσμησής του με χρυσό είναι η γνώση την οποία μπορεί να προσλάβει ο επισκέπτης, ο οποίος μιεύται παράλληλα στις ιδιαίτερες δυσκολίες που παρουσιάζει η κατασκευή του κολοσσαίου σε διαστάσεις αγάλματος με τον πολύπλοκο διάκοσμο. Το πρόγραμμα εικονικής πραγματικότητας του Ιδρύματος αποτελεί μάλιστα την πρώτη πλήρη τρισδιάστατη απεικόνιση του χρυσελεφάντινου αγάλματος του Διός και του θρόνου του, η οποία στηρίζεται σε λεπτομερή αρχαιολογική και ιστορική τεκμηρίωση ακολουθώντας τις τελευταίες εξελίξεις της έρευνας με την υποστήριξη της πλέον σύγχρονης τεχνολογίας. Ολόκληρο το πρόγραμμα εξάλλου που αφορά την αρχαία Ολυμπία θα είναι έτοιμο στα μέσα Φεβρουαρίου. Το εργαστήριο

του Φειδία είχε οικοδομηθεί έξω από την Άλτη στα δυτικά του ναού του Διός και οι διαστάσεις του, δύναται αναφέρει στο βιβλίο της Ολυμπία. Η κοπίδα των Ολυμπιακών Αγώνων η προϊστάμενη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ολυμπίας κυρία Ξένη Αραπογιάννη ήταν παρόμοια με αυτές του σημερινού ναού. «Ο προθάλαμος θα χρησιμοποιούνταν ως χώρος αποθήκευσης υλικών και για τις λεπτές χειρωνακτικές εργασίες. Το κυρίως δωμάτιο έφερε την υποδομή για την κατασκευή των τεράστιων αγάλματος με πανύψηλα ικριώματα, τροχαλίες κτλ.» γράφει εξάλλου

1. Σφυράκι χρυσοχοϊκής από το εργαστήριο του Φειδία 2. Στον χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας όπου υπήρχε το εργαστήριο του Φειδία, κτίστηκε μια Παλαιοχριστιανική Βασιλική. 3. Πλήρινη μήτρα πτυχολογίας από το εργαστήριο του Φειδία στην Ολυμπία 4. Οινοχόη στην οποία ανήκε στον μεγάλο γλύπτη

ο καθηγητής Αρχαιολογίας κ. Πάνος Βαλαβάνης στο βιβλίο του Ολυμπία.
Πολλά τμήματα από πιήλινες μήτρες πτυχολογίας διαφόρων μεγεθών για τα χρυσά μέρη του αγάλματος καθώς και συμπληρωματικές μορφές, όπως ήταν οι Νίκες ή Ωρες και οι Χάριτες που κοσμούσαν τον θρόνο του Δία, τμήματα ελεφαντοστού, τεμάχια ημιπολύτιμων λίθων, σιδήρου, χαλκού και μολύβδου, γυάλινα φυλλάρια ανθεμίων και πολλά οστέινα εργαλεία χρυσοχοϊκής περιλαμβάνονται στα ευρήματα των ανασκαφών

προσφέροντας τις ασφαλείς ενδείξεις ότι προέρχονται από το δημιούργημα του Φειδία. Η μόνη λεπτομερής περιγραφή του που έφθασε ως σήμερα προέρχεται από τον Παυσανία και σύμφωνα με αυτήν γίνονται δύλες οι προπάθειες ανασύνθεσης του έργου. Το άγαλμα ήταν στημένο στο βάθος του κεντρικού κλίτους του σηκού πάνω στο βάθρο του και ήταν ορατό από παντού. Αν και καθισμένος στον θρόνο του, ο θεός έφθανε σε ύψος τα 12,40 μ. Παριστανόταν στεφανωμένος με κλαδί αγριελιάς και στο δεξί του χέρι κρατούσε χρυσελεφάντινο άγαλμα Νίκης ενώ στο αριστερό το σκήπτρο του, το οποίο κατέληγε σε έναν αετό. Οσο για τον θρόνο του, ήταν από έβενο και χρυσό, διακοσμημένος με πολύτιμους λίθους, με παραστάσεις, ανάγλυφες και ζωγραφικές αλλά και αγάλματα Νίκης.

Σύμφωνα με την τεχνική κατασκευής χρυσελεφάντινων αγαλμάτων, στην αρχαιότητα ο πυρίνας ήταν ξύλινος, με επένδυση όμως από ελάσματα χρυσού και λεπτές πλάκες ελεφαντόδοντου. Χρυσός χρησιμοποιήθηκε στο ιπάτιο, στα μαλλιά, στα γένια, στο σκήπτρο και στη Νίκη, ενώ όλα τα γυμνά μέρη του σώματος (πρόσωπο, κορμός, βραχίονες, πόδια) ήταν ελεφαντίνια. Η τελική εικόνα θα πρέπει να ήταν εκθαμβωτική. Δικαιολογημένη λοιπόν η φήμη του αγάλματος στην αρχαιότητα, δικαιολογημένη και η υπερηφάνεια του Φειδία που χάραξε σε κρυφό σημείο κάτω από τα πόδια του θεού το όνομά του: «Φειδίας Χαριμίδου υιός Αθηναίος μ' επούμεν». Από τη χρονολόγηση των ευρημάτων προκύπτει ότι το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός φιλοτεχνήθηκε μεταξύ 440 και 430 π.Χ., ύστερα από εκείνο της Αθηνάς Παρθένου, το οποίο ο Φειδίας ολοκλήρωσε το 438 π.Χ.

Από τη χρονολόγηση των ευρημάτων προκύπτει ότι το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός φιλοτεχνήθηκε μεταξύ 440 και 430 π.Χ., ύστερα από εκείνο της Αθηνάς Παρθένου, το οποίο ο Φειδίας ολοκλήρωσε το 438 π.Χ. Το άγαλμα παρέμεινε στη θέση του επί οκτώ αιώνες, υπέστη πολλές ταλαιπωρίες αλλά και επισκευές – όπως αυτή από τον μεσοίγιο γλύπτη του 2ου αι. π.Χ., τον Δαμοφώντα – και στη συνέχεια, στα τέλη του 4ου αι. π.Χ., μεταφέρθηκε στην Κονσταντινούπολη, όπου και καταστράφηκε λίγο μετά, το 475 μ.Χ., σε μεγάλη πυρκαϊά. Πίσω στην Ολυμπία το εργαστήριο μετατράπηκε αρχικά σε ναό για όλους τους θεούς και στα θεμέλια του κατά τον 5ο αι. μ.Χ. χτίστηκε παλαιοχριστιανική βασιλική. Η περιπέτεια της ανασύνθεσης όλων αυτών των στοιχείων σήμερα δεν μπορεί παρά να είναι γοητευτική. Πόσο μάλλον όταν με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας μπορεί ο καθένας να λάβει μέρος.

MARIA ΘΕΡΜΟΥ